

Dyrskuet ved Landmandsmødet 1869.

Af Professor B. Prosch.

I.

Indledning: Foredrag holdt i Diskussionen om Dyrskuernes Betydning.

Det jeg efter Redaktørens Ønske forudstifter det Foredrag, jeg holdt i Landmandsforsamlingens Diskussionsmøde d. 10de Juli d. A., eftersom det let vil sees at staa i nøje Sammenhæng med min Beretning om Dyrskuet, maa jeg dog ønske at kalde Læseren i Minde, under hvor trykkelige Forhold Foredraget blev til. Thi ikke alene var det i og for sig en mindre behagelig Opgave at skulle gjøre opmærksom paa, at Alt ikke var saa godt som det kunde være, men det var tillige en særlig mislig Omstændighed, at netop en Fagmand skulde være nødt til at udpege de skadelige Virkninger af Fagkundskabens Tilfidsføttelse efter Loven af 23. Januar 1862; og medens dette sidste Forhold maatte opfordre ham til at støtte sine Ord med saa klare og let tilgængelige Beviser, at Ingen turde tvivle om, at naar han nu havde talt, saa var det kun, fordi det var blevet en uafviselig Pligt ikke at tie længere, saa kom til det øvrige Tryk endnu den saa knapt tilmaalte Tid, eftersom Forhandlingen af et saa omfattende Spørgsmaal var klemt inde mellem en højst interessant Forelæsning og Samlingens Slutning, hvis yderste Tidsgrense laa ganske nær. Under dette sidste Tryk blev det nødvendigt at udelade meget, som kunde have været opløsende, at afforte Udviklingen til det yderste, og helt at forbigaa betydningsfulde Momenter, som allerede vare berørte i Foredragets indledende Bemærkninger. Da jeg derfor nu skulde nedskrive Foredraget, troede jeg at burde indskyde i Anmærkninger under Siden nogle af de vigtigste af de Punkter, som jeg i Foredraget maatte gaa forbi, men jeg har kun gjort det, hvor jeg har troet, at det ellers maatte blive vanskeligt at følge Tankegangen. Og ligeledes har jeg i et lille Tillæg givet Ud-

kastet til, hvad jeg i Foredragets Indledning havde antyndet som et af dets Emner, men som jeg senere under Foredragets Gang troede at burde lade helt falde bort, da jeg skjønnede allerede at have raadet over en altfor stor Brok af den tilstaaede Tid.

At Dyrstuerne maa betragtes som Undervisningsmidler, og at det derfor saa at sige er en Selvfølge, at de maa gjøre Nytte, større eller mindre, alt efter som de ere mere eller mindre godt ordnede og ledede, er utvivlsomt. Det er jo ogsaa bitterligt, at man overalt, hvor Husdyravlens er gaaet stærkest frem, og hvor den luser som et Exempel til Efterligning, lægger meget stor Vægt paa Dyrstuerne, og regner dem blandt de kraftigste Hjælpebidler, som have virket med til at naae, hvad der hidtil er vundet.

Men for at der ikke skal blive nogen Uklarhed tilbage, skal jeg strax sige, hvad jeg sætter som Tegn paa eller Bevis for, at man er naaet videre frem i Husdyravlens; jeg skal ikke lade mig nøje med at vise hen til Englands Exempel i Almindelighed, men hævde, at Fremstridtet der som andetsteds ligger i, at man har udviklet Husdyret i eensidig Retning, idet man har søgt at løfte en enkelt af de Egenstaber, som giver Husdyret Betydning for Menneskelivet, til den størst mulige Fuldkommenhed, i det man har, hvad man med et teknisk Udtryk kalder det, specialiseret Avlen. Og da den, som begynder at gaa frem ad denne Vej, snart vil see sig nødt til at holde sig indenfor Grændserne af det, der allerede har modtaget Præget af saadan eensidig Udvikling, fører denne Stræben af sig selv til at lægge Vægt paa rene Racen, hvorfor ogsaa disse sidste ofte sættes som det rette Mærke paa en fremstreden Avl. Men denne Side af Sagen, som der almindelig drøyles ved, udtonner dog ikke den gode Opdræters Opgave; den anden halve Del er: at bringe de saaledes eensidig udviklede Husdyr under de Naturbetingelser, som gjør det muligt at udvikle deres Egenstaber til det højeste, og yde det største Udbytte paa billigste Maade; og denne sidste Side

er nokkaa vigtig som den første, thi naar blot den gennemførtes, vilde den af sig selv drage ogsaa den anden med sig.

Og naar jeg nu fra dette Synspunkt undersøger, hvilken Betydning Dyrskuerne hidtil have havt for den danske Avl, da er der jo nærmest to Spørgsmaal at svare paa: have Dyrskuerne i det Hele været en tro Afspjeling af Avlen, og er Avlen gaaet saa raft og sikkert frem, som den kunde og burde.

For Tidens Skyld skal jeg indskrænke mig til det sidstnævnte, da det utvivlsomt er det vigtigste. Men her kunde det jo næsten synes at være unødvendigt at opfaste Spørgsmaalet; thi hvorledes skulde vi være blevne staaende stille i de Aar, i hvilke hele Verden er gaaet saa raft frem, at Bevægelsen har maattet føles af ethvert Land, som ikke har ligget ganske udenfor Kulturens Strøm? Og hertil kommer jo endnu, at Kornlovenes Ophævelse i England, ved paa engang at give Landbrugets Frembringelser en saameget højere Værdi, har ydet Nutidens Gjere en uventet mægtig Løstestang*). Jeg vil ikke heller nægte, at vi jo virkelig i det Hele taget ere gaaede frem; skjøndt jeg maa tilstaa, at det ofte kun er i Kraft af den foran udviklede Betragtning, at jeg har været i Stand til at holde Tvivlen nede; i enkelte Retninger troer jeg dog næsten alligevel at maatte paastaa, at der ikke er gjort Fremstrid. Dog lægger jeg just ikke stor Vægt paa, om det ogsaa maatte indrømmes, at vor Husdyravl er gaaet frem; thi efter min Mening ligger Spørgsmalets Tyngdepunkt ikke heri, men derimod i, om vi ere gaaede **forholdsvist** ligesaa meget frem, som andre Lande ere det, og især de Nabo-stater, med hvilke Forholdene tvinge os til at holde Skridt, naar vi ikke skulle gaa til Grunde. Ja levede vi endnu i Tider, som Frederik den Sjettes, da Idyllerne blomstrede, og da Danmarks Lykke blev priist, „fordi saa havde for meget og færre

*) Som, idetmindste indtil Udvæjningen — ved forholdsvist Redfættelse af Pengeens Værdi — helt er gennemført, dog uundgaaelig har maattet komme Landbrugets fremstridende Udvikling til Gode.

for lidt", ja da kunde man let slaa sig til No, thi gif vi end ikke frem i forreste Række, saa gif vi kun saa meget sikkrere og uanfægtede vor Vej; men vi have jo dyrt prøvet, at Tiderne nu ere anderledes, og Sammenligningen er rykket os saa nær ind paa Rivet, at den ikke kan afvises, eftersom vi dog ikke kunne skjule for os, at naar det maatte erkjendes, at Danmarks Kulturudvikling stod tilbage for deres, der hige efter at fortrænge det, da var Dødstimen ikke fjern. Men stilles Spørgsmaalet i denne, efter min Mening ene retmæssige, Form: ere vi forholdsvis gaaede frem, da er jeg ikke et Øjeblik i Tvivl om, at Svaret maa blive Nej. Der maa imidlertid her skjælnes mellem 2 Tidsrum, hvis Vendepunkt omtrent falder sammen med Loven af 23. Jan. 1862; thi i det første Tidsrum fandt en meget livlig Tankeudvevling Sted paa dette Omraade ikke blot i Pressen, men ogsaa paa de 4 efter hverandre følgende Landmandsforsamlinger i Flensborg (1854), Aalborg (1856), Haderslev (1859) og Horsens (1861); og det var som Følge af denne Virksomhed, at Krydsningerne, som i Periodens første Aar og under de første Landmandsforamlinger stod i højeste Cours og næsten fattes som Mærket paa en fremskreden Aul, efterhaanden, men forholdsvis hurtigt, maatte vige for Erkjendelsen af de rene Racers Betydning, saaledes som Afstemningen paa Haderslev Mødet allerede viste det, og som det nderligere blev slaaet fast i Horsens. Det var ogsaa en Følge af denne hos Landmændene valte Erkjendelse, at Landstutteriet — en Institution, som netop hviler paa Forædlings- eller Krydsningsprincippet — ophævedes ved Loven af 23. Jan. 1862; og vilde man kun tage Hensyn til, hvad der saaledes udtryktes i Ord, da kunde man vistnok sige, at vi paa dette Trin vare naaede videre, end de fleste andre af Fastlandets Folk; men desværre viste det sig snart, at Fremskridtet mere laa i en blot uklar Opfattelse, end i Gjærningen, hvortil unægtelig ogsaa det maatte bidrage, at samme Lov, som i sit ene Afsnit havde den Renavlen, fornægtede den i det

andet, og derved udsaaede den Forvirring, under hvilken vi nu lide*).

Holdt vi os saaledes Husdyravlens nærværende Tilstand for Øje, — noget hvortil det store for Øieblikket endnu ikke sluttede Dyrskue naturlig maa opfordre os —, da vil snart Nødvendigheden af en sammenlignende Betragtning med Nabolandenes kunne godtgjøres; thi medens jeg ikke skjønner rettere, end at det vestjydske Kvæg er det, som ere gaaet raskest frem hos os, har det dog forholdsvis ikke været i Stand til at hævde sin Stilling i hele den europæiske Avl saa godt som Malkekvæget.

Sammenligner jeg nemlig det vestjydske Kvæg med flere franske og tyske Kvægracer, som ganske sikkert i 1856 ikke stode over det, da nægter jeg som sagt paa ingen Maade, at det er gaaet frem, men det har ikke nærmet sig Korthornets Form og Anlæg nær saa meget, som flere af de fremmede i samme Tidrum have nærmet sig det. Hvormeget imidlertid det vestjydske saavel som det øvrige danske Kvæg i og for sig er gaaet frem, er meget vanskeligt at bestemme; det støtter sig nemlig kun paa et personligt Skjøn, efterfom de Midler, man burde raade over for at fastholde hvert Tidsums Standpunkt, ganske savnes her i Landet**).

For Malkekvæget har der i den første Del af det Tidsum, som Dyrskuerne omfatte, været vakt en saa levende Interesse, især ved enkelte Mænds utrættelige Iver, at det var

*) Forhandlingerne paa de forudgaaende Landmandsmøder, og især paa det i Horsens, røbe intetsteds noget Tynst om at see Statens fagmæssige Ledelse affattet, ligesom ogsaa en saadan ligefrem er forbeholdt i Lov 23. Jan. 1862 § 1. Det er Styrelsen selv, som gjentagne Gange har nægtet Fagkundskabens Adkomst paa dette Omraade.

***) Det er nemlig kun ved Hjælp af fagmæssig affattede udførlige Beskrivelser, støttede ved Tegninger og Billeder (helst Eysbilleder), samt ved udførlige Maalinger og om mulig Vejninger, at man kan danne sig en bestemt Mening om, hvorledes en Race til en given Tid virkelig har været.

umuligt andet, end at det givne Stød jo maatte fortsætte sine Virkninger en Tidlang efter, at de mere umiddelbare Indgreb allerede vare sagtnede. Det har tidligere været omtalt, at vi her i Landet have gjort udstrakt Brug af Mælketegnene og især af Spejlet, førend disse Mærker havde vundet almindelig Indpas andesteds; og Skjøndt det vilde være en skuffende Indbildning, om man vilde tro, at Forholdet endnu stadig er det samme, saa har dog Brugen af dette Middel været vor Afl til stor Nytte, om der end er Grund til at klage over, at Opfattelsen af dets Vægt ved Siden af de andre Tegn paa Husdyrets økonomiske Værdi ikke er blevet klarere med Tiden og den indhøstede Erfaring. Vi have saaledes endnu ikke selv i vore bedste Hold, naaet det Præg af Trivelighed og Fjnhed, af Enshed og Adel, som er det rette Udtryk for at Dyret har fundet de for dets Udvikling heldigste Naturbetingelser; og for at oplyse dette er det end ikke nødvendigt at henvise til det bedste i Ayrshire- og Alderney-Racen*), men vi have en nærmere Adgang til at gjøre anstueligt, hvad det er vi savne, i den særdeles smukke og lærerige Samling, som vore skaarste Naboer have udstillet hos os. Jeg er ganske sikkert ikke rokket i den Mening, at vor Afl hviler paa en bedre og sundere Grundvold, idet den efterhaanden saagodtsom ganske har givet Slip paa fremmede Racer, og holdt sig til dem, der have hjemme hos os; ikke alene arbejde vi her nemlig sammen med de omgivende Naturkræfter, og spare den lange Tilpasning til Klima og Jordbundsforhold, som enhver fremmed Race maa gennemgaa, og som det heller ikke er ubekjendt, at de til Sverig indførte Stammer have været trykkede af, men vi ere tillige visse paa, at det, der fra de mere fremstredne Hold straalet ud til Landracen, løfter og forbedrer den, medens Erfaringen kun altfor ofte viser, at lignende Udstraalinger fra Stammer af fremmed Race have nedbrudt Landracen i videre eller snævre

*) Eller til de fortrinlige Individuer af Angler-Racen, som vare udstillede fra Slesvig i Paris 1856.

Kredse*). Men paa den anden Side er det ogsaa kun Pligt at erkjende, at de udstillede svenske Stammer bære Præget af et saa højt udviklet Hold, at de heri frembyde et Mønster til Efterlignelse; saa at, om vi end ikke samstemme med dem med Hensyn til det Fortrin, der er givet fremmede Racer, saa maa vi prise dem, fordi de ved Siden af de hollandske og engelske Stammer tillige have indført den Pleje, som netop har staffet disse Racer deres høje Rang i deres Hjemstavn. Ja jeg tillægger virkelig den Side af Avlen, som vore skaanske Naboer have dyrket med saa glimrende et Held, saa megen Vægt, at det ikke skulde undre mig, om den Bygning, som de Svenske med saa stor Snille og Dygtighed have opført paa en efter mit Skjøn mindre god Grundvold, skulde vise sig at give ligesaa stort økonomisk Udbytte, som det noget simplere og mindre gjen-nemarbejdede Hus, som vi have lagt paa den bredeste og fasteste Bund; men hvad jeg ikke tvivler om, det er, at naar de tvende nære Slægtninge, som i saa mange Henseender synes af Naturen selv at være udfete til at udfylde hinanden, ville optage fra hinanden det, hvori hver af dem har viist at have sin Styrke, saa ville vi begge kunne udrette noget Fortrinligt.

Vende vi os til Udstillingen af Heste, da skal jeg visse-
ligen ikke opholde mig ved de lette Slags, hvor der skyldes de
mangeartede Krydsninger en saa broget Mangfoldighed af Former,
at det næsten vilde blive nødvendigt at gennemgaa dem Stykke
for Stykke. Men holde vi os til de svære Heste, som næsten
alle ere af jydsk Herkomst, da have vi vistnok Grund til at
glæde os over den Rigdom, som Naturen i dem har skjænket
vort Land, og gjerne lade vi vort Die dvæle ved de brede,
dybe og kraftfulde Former, naar vi blot ikke allevegne fandt Spor
af den Krydsning, om hvilken vi nys sagde at den vel i Principet
var forkastet, men som ikke destomindre stadig — og ikke mindst

*) Jeg troer nok, at denne Udvikling er noget fylldigere, end den, jeg mundtlig fremsatte, men jeg kan nu ikke huske, hvilket af de tvende Led det var, jeg for Tidens Skyld troede at maatte springe over.

i de nyeste Tider — sees at være en Adkomst til at lønnes med Prisen ved Dyrstuerne. Jeg er saa vant til at høre Fagmandens Mening, naar den gaaer imod Strømmen, kaldt Theori, at jeg maa bede Forsamlingen om Undskyldning, naar jeg optager endnu mere af den knapt tilmaalte Tid for nærmere at paapege den Skade, som Krydsningerne have voldet; jeg skal til Gjengjæld love at holde mig saa nær til Jorden som mulig, og kun at dvæle ved, hvad enhver selv kan prøve og forvisse sig om. De ville alle have seet, hvor stærkt fremtrædende den blandt alle svære Hesteslags saa almindelige Fejl, eftergivende Bagkoder, er hos de udstillede Hingster; og naar jeg vælger just dette Bygningstræk, saa vil det ikke undgaa deres Opmærksomhed, at jeg peger paa den vigtigste af de Bægtstænger, ved hvilke netop Arbejdshesten udfører sin Gjærning; det kan ikke være skjult for nogen, hvad det betyder, at Bægtstangen giver efter under Brugten, og at Hesten maa arbejde med Roden istedetfor med Hæfen. Men Aarsagen til dette saa gjennemgaaende Onde, den er først og fremmest at søge i, at Krydsningen har brudt Overensstemmelsen mellem Bygningens (det levende Maskineris) enkelte Led; ved de fremmede Racer*) har man gjort Baglemmets Ledstykker for lange, og Følgen deraf er — saaledes som de simpleste fysiske Love viser det — at Arbejdet kræver saameget mere Anstrengelse af Dyret; men medens Naturen siger dette og beviser det paa saa iøjefaldende en Maade, have altid de mange, som uden at have fagmæssig Kundskab til Hestens Bygning, give sig af med at dømme dem, sat det som en Troesartikel, at Hæseledet er desto bedre, jo mere det er bøjet. Den slappe Næring i Blage=Alderen virker aabenbart med i samme Retning, da den nægter Generne Fasthed og Styrke; og hvor tvende Aarsager saaledes virke sammen, der vil altid deres Virkning blive et Mangefold af, hvad den enkelte alene vilde føre med sig. Det er langtfra

*) Ved Yorkshireheste og endnu mere ved Frederiksborg=Racen, som i denne Retning har virket dobbelt saa farligt som førstnævnte.

mig at nære nogen Tvivl om, at jo Dommerne til enhver Tid have givet Prisen til det, som forholdsvis har været det bedste; men er det at undres over, at Udstillerne maa tro i et og alt at være paa rette Vej *), naar det ikke bestemt udpeges for dem, hvor store og hvor væsentlige de Fejl ere, som deres Dyr frembyde, og hvilken Vej de maa slaa ind paa, for at fjerne eller mindske dem. Og her er atter Sammenligningen med andre Landes Racer den bedste Vejleder; thi de udstillede Dyr staa ikke alene tilbage for de bedste af Udlandets Træracers, for Suffolk-, Clydesdale- eller Bercheronhesten; men jeg tør paasta, at man ved at tage et lignende Tal Hingster ud af en eller anden af de større Omnibusstalde i Paris, ikke skal finde saa mange Exempler paa uheldig Bygning af Baglemmet, som imellem de udstillede, der dog skulde antages at høre til de bedste i Racen. Og kan det undre os, at de langt sværere, og bredere engelske, flamske og nordfranske Racer overgaa de jydsk i Letheden af deres Bevægelser, naar vi see, at Baglemmet har mistet sin Fjerkraft hos de fleste af de sidstnævnte.

Men er det med Rette, at vi sammenligne Dyrskuerne med Undervisningsanstalter, da er det jo ej heller nok, at de, der søge Oplysning, flokke sig sammen, der maa ogsaa være Lærere tilstede. Sjældent ere Yttringer af Livet vistnok at henføre til en enkelt Marsag alene; men naar det, som mest stiller vore Dyrskuer fra de fremmede, er, at Fagmandens Deltagelse hos os ganske er holdt borte, saa kan dette Forhold vel næppe heller siges at være uden Indflydelse paa, at Udbyttet af dem har viist sig saa højt afvigende.

Men der er ikke Tale om Dyrskuer alene, der spørges ogsaa om de andre Midler, ved hvilke Avlen kan fremmes. Blandt saadanne Midler maa de permanente Udstillinger, som holdes af de forskjellige Stater, aabenbart først frembyde sig for Tanken, da de slutte sig saa nær til de

*) Hver da Præmien hos os gjerne er en langt større Brøf af Dyrrets Værdi end ved Udlandets Skuer.

egentlige Skuer. Det er et saadant stadigt Dyrskue, vi i lange Aarræfter have seet i det frederiksborgske Stutteri; og at jeg deler den Mening, at den gamle frederiksborgske Race var en Rilde, af hvilke Avlen kunde drage stor og omfattende Nytte, det har jeg ikke nødig at forsikre med Ord; jeg har viist det i Gjærning, ved at gjøre det til Gjenstand for aarlange Undersøgelser, for at Kundskaben om, hvorledes det virkelig var dannet og udviklet, kunde tjene som den eneste paalidelige Vejledning ved Forsøgene paa at rejse det af sit dybe Fald. Men kaste vi et Blik paa Frederiksborg's sørgelige Historie, da møde vi allevegne Vidnesbyrd om samme Tilfidesættelse af Fagkundskaben som den, der har gjort Dyrskuerne afmægtige, og ladet de sidste Aarræfters Erfaringer gaa sporløst tabte. Det er nu snart et halvt hundrede Aar siden, at en udmærket Fagmand søgte at sætte Bom for Nedglidningen, og udpegede de Midler, ved hvilke dengang Frelsen vistnok kunde have været naaet. Næppe vil nogen vove at modsig dette; thi endnu den Dag i Dag see vi jo, at det er med Baaben fra hans gamle Kustkammer, at den ene Styrelse efter den anden søger at redde de sidste Levninger; og med Rette bruger jeg her denne Bignelse, thi ligesaa vist som Nutidens Krigere ville være kummerlig rustede med deres Forfædres Baaben, ligesaa vist er det, at de Midler, som dengang maaske vilde have været fuldt virksomme, nu staa magtesløse ligeoverfor det i Mellemtiden mange Gange øgede Onde. Det er heller ikke uden Betydning, at det eneste Lyssglimt, som Stutteriets stedse stigende Udartelse har frembudt i den paafølgende Tid, stlyldtes Ledelsen af en Fagmand, og at hans Død blev Signalet til den endelige Opøsning, ligesaa meget som den samtidige sørgelige Lov, der pludselig uedbrød den paa talrige Erfaringer møjsommelig grundede Erkjendelse, og vendte tilbage til de Krydsningsprinciper, som Neergaard saa mange Aar i Forvejen havde dømt saa skarpt men saa rigtig.

Frederiksborgs nyeste Historie ligger saa nær, at den vil

være i Alles Minde, og jeg kan ogsaa saa meget lettere gaa Krydnings-Forsøgene forbi, som de jo have været dødsfødte. Men jeg har altid vedkjendt mig, at enhver Stræben efter at gjenrejse Stutteriet har min fulde Sympathi, da jeg selv godt føler, hvor tungt det er, at kaste det sidste Baand løs, som knytter en saa gammel og engang saa højt anseet Institution til vor Historie. Derfor veed jeg ogsaa, at jeg aldrig har lagt noget Halmstraa i Vejen for dem, der troede at turde optage dette danaidiske Arbejde; og skjøndt det ikke er skjult for mig, at jeg maaste vil have at staa Fremtiden til Ansvar for, at jeg har næret og plejet Haabet om dets Gjenopbyggelse, hvor den nøgterne Forstand allerede maatte have viist, hvor gaanske dette Haab svævede i Luften, saa skal det dog ikke angre mig, at der fra min Side ikke er forsømt eller forspildt noget, hvorved maaste senere nogen kunde tro at Frelsen mulig havde kunnet naaes. Men et tør jeg ikke tie stille til, og det er, naar man for at stille Udsigterne for Stutteriet lysere, bringer Forvirring ind i den almindelige Opfattelse af Avlens væsentligste Grundfættninger. Der er saaledes for kort Tid siden sagt os, at den nye Vej, man er slaaet ind paa, er lykkeses saa godt, at om en fast Race end ikke allerede kan siges at være dannet, saa er der dog Udsigt til, at den snart vil være det. Jeg skal ikke hænges mig ved Bogstaven, og derfor ikke dvæle ved, at en Samling fra forskjellige Sider sammenbragte Individier, som frembyde de mest forskjelligtartede Blandingsgrader tilmed af flere forskjellige Racer, og som alle kun staaer i fjernere og tildeels meget fjernt Slægtskabsforhold til den gamle frederiksbergske Stamme, umulig kan falde ind under Begrebet Race; men lader os gaa ud fra, at de tilstedeværende Individier hvert for sig kunde fortjene Roes, — jeg kan endogsaa gjerne forudsætte, at de ere gaanske fortrinlige, det vil dog ikke røre Gangen i min Bevisførelse —, og lader os tilmed gaa ud fra, at alle Kunstens Hjælpemidler ere virksomme i fuldeste Udstrækning, hvilket imidlertid bitterligt ikke er Tilfældet, lader

os da spørge, hvad der under disse heldigst mulige Forudsætninger vilde være den allerførteste Tid, inden hvilken en Race kunde dannes. Ja Svaret er, at ingen, selv ikke de, der have seet Erfaringerne i det mest rosenfarvede Lys, have turdet sætte mindre end 6 til 8 Slægtled, som nødvendige til at fastne en Race; det vil altsaa sige, at mindst et halvt Aarhundrede maatte gaa med, for at de begyndte Forsøg paa Frederiksborg under de heldigst mulige Betingelser, — som vitterlig ikke ere tilstede, og næppe heller kunne staffles tilveje —, skulde kunne indløse det gjorte Løfte. Og vil man videre spørge, er der da Rimelighed for, at vi under saadanne Forudsætninger om halvhundrede Aar skulde kunne være i Besiddelse af en fast Race, saa maa man atter svare, nej, der vil ikke være større Rimelighed derfor, end for at vinde det store Lod i Lotteriet, fordi man tager et Nummer deri; thi det maa ikke oversees, at lignende Forsøg ofte ere begyndte i de forskjellige europæiske Lande, men at de endnu intetsteds ere lykkedes; det er vistnok ofte blevet sagt, at havde man blot fortsat dem lidt længere endnu, saa vilde de vistnok være faldne heldig ud; men tør man end ikke af denne deres Opgivelse slutte, at de vare mislykkede, saa tør man dog endnu mindre slutte det Modsatte.

Jeg har imidlertid andetsteds*) havt Lejlighed til at udvikle, at man slet ikke har Grund til at trykke sig ved de Summer, som kræves til Forsøgene ved Stutteriet. Disse Summer ere nemlig saa forsvindende smaa ligeoverfor den Kapital, som repræsenteres af Husdyravlens her i Landet; og huse vi, at en eneste Procents Fremstrid paa det nærmeste svarer til et øget aarligt Udbytte af en Million, da vil man vist snart skjønne, at den indvundne Erfaring mange Gange betaler det ringe Udlæg. For mit Vedkommende skylder jeg saaledes Stutteriets fortsatte Tilværelse, at jeg har erkjendt, at Videnskabens

*) Jfr. Betænkning fra den under 17. Maj nedsatte Undersøgelser-Kommission 1865.

Fordring til Racerenhed er ubetinget; som saa mange andre havde jeg ondt ved at forestille mig, at de smukke Individer, som Stutteriet fra Tid til anden frembragte, skulde være værdiløse for Avlen, fordi de vare sammensatte af forskjelligartede Elementer, især da disse hvert for sig vare fortrinlige; jeg haabede, at Blandingen i Tidens Løb, støttet af Plejen, vilde udvistes og tabe sig, men nej, først var det Augustus og hans Slægt, som svigtede Haabet, nogle Aar efter var det det næste Slægtsled, og naar der nu sættes Haab til et følgende Led, saa er det vel nærmest, fordi det endnu ikke kan dømmes af sit Afkom. Og det samme, som vi have seet i Stutteriet, giver os Nøglen til hvad vi samtidig have seet i Landavlen; for en halv Snes Aar siden var Knabstrup'er Stammen i høj Anseelse, skjøndt den var blandet, fordi enkelte Individer faldt heldig ud, og fordi det var kjendt, at den var dannet af prøvede Elementer; og hvorledes er Dommen nu? Og er det ikke det samme, som er Grunden til, at Blanding med Frederiksborgerblod har viist sig noksaa fordærvelig for den jydsk Race, idetmindste mere sejgt vedhængende, end f. Ex. Yorkshireblandingen?

Men naar vi saaledes have søgt at paapege de skadelige Følger af, at det har størtet paa den naturlige Samvirken mellem Fagkundsstaben og det praktiske Landbrug, ligger det nær at spørge om Grunden til, at det ikke alene er hos os, hvor Fagkundsstaben i Almindelighed nok kan siges at have været trykket af Tidens Ugunst, men ogsaa andetsteds og selv i de mere fremskredne Lande, at Landbruget stiller sig mere fremmed lige overfor de Videnskabsfag, der arbejde i dets Tjeneste, end f. Ex. Industrien gjør det. Og denne Grund vil da ogsaa snart være at finde netop i selve Omfanget af de Naturkræfter, som Landbruget maa tage Nytte af; Fabrikanten har derfor meget lettere ved at tilegne sig Hovedtrækkene af de Love, han nærmest har at vende sig til, og tager derfor med større Tiltro mod disses Følgesætninger, selv hvor han ikke længer kan følge

med; Vandbrugeren derimod vil saameget mindre kunne trænge nogenlunde dybt ind i de mange Naturkræfter, som han skulde kjende for at staa ganske paa egne Ben, som selve Fagmændene have seet sig nødt til at dele Omraadet i stedse flere og flere Afsnit. Men fordi man har let ved at forklare sig Dn-
dets Oprindelse, er det ikke mindre at sørge over; vi have jo nylig seet, hvorledes de engelske Landmænd under Kvægpestens Hærjen have maattet betale en Bøde af omtrent hele den danske Statsgjælds Størrelse*), blot fordi de ikke vilde erkjende Rigtigheden af Videnskabens Paastande, skjøndt de netop vare støttede paa tidligere Tidens ligesaa sørgelige Erfaringer; og da de endelig maatte bøje sig, havde ikke alene flere Rabolande — ved at følge Fagmændenes Raad — viist, at hele dette Tab kunde have været sparet, men vore Erfaringer vare i Virkeligheden slet ikke blevne rigere, end de vare det næsten et Aarhundrede i Forvejen; de vare ikke komne videre, end hos os paa Erik Viborgs Tid, saaledes som vore Love noksom vise det. Man har derfor sikkerlig rig Grund baade til at klage og sørge over, at man nogetsteds endnu kan have Raad til at kaste Brag paa saa mægtig en Røstestang, og at man kan glemme, at Videnskaben for en stor Del kun er den Archivarius, der gemmer Fortidens og Samtidens Erfaringer, og gjør det muligt for Vandbrugeren paa ethvert Trin af sin Virksomhed at lade denne gennemskinne af alt det Nys, som Verden i denne Retning allerede har tilegnet sig.

Jeg har været nødt til at opholde Forsamlingen mere, end den Tid, der er indrømmet dette Spørgsmaals Drøftelse, maaste har kunnet tillade mig; jeg maa søge min Undskyldning i Storheden af den Interesse, som det gjælder om; thi derom ere vi vistnok alle enige, at hvilken Skjæbne der end i den nærmeste Fremtid er forbeholdt vort Fædreland, saa er det vist,

*) I direkte Tab ved syge Dyrs Død eller Drab over 60 Millioner Rigsdaler, og i indirekte Tab mindst lige saa meget.

at det for at gjennemkjempe denne Tid vil faae meget svære Byrder at bære*); disse Byrder maa her i Landet nødvendigvis saagodtsom ganske falde paa Landbrugets Skuldre, og Landbruget kan bære dem.

Tillæg.

Det var i Planen for mit Foredrag tillige at undersøge, hvorvidt Dyrskuerne kunde siges at være et tro Spejlbillede af Landets Husdyravl. Det Punkt, som herved især kunde være at udhæve, er, at der ikke tages Hensyn nok til det Mængdeforhold, som de forskjellige Klasser frembyde. Misforholdet er mest fremtrædende ved Hestene. Der tillægges nemlig ved Skuerne de lette Hesteflags samme Vægt som de svære, og dog ere kun de sidstnævnte Landets egentlige Rigdom og mindst 80% af hele Styrken; end yderligere stiger Misforholdet, naar der gives de „forædlede“ Heste, som efter den for dem gunstigste Regning højst udgjøre 6% af hele Styrken, i Præmie $\frac{3}{4}$ af det, som bliver de 80% til Del**). — Tager man Blandinger af alle Grader under et, skulde de fremdeles kun udgjøre c. 13% af hele Landets Hestestyrke, og Præmielisterne vise, at Blandingerne faae Broderparten af samtlige Præmier;

*) Det havde her været min Hensigt at pege paa den Grundfejl, der tarer paa vort Landbrug i maaste endnu højere Grad end, paa de fleste andre Landes, nemlig Jordens stigende Udpinen. Nu skal jeg kun vise hen til mine Udtalelser i Tidsskrift for Landøf. Fjerde Række 1ste Bind (1867) S. 193. — Det vil nemlig være indlysende, at det er af væsentlig Betydning, om det er den ene alene eller begge Sider af Landbruget, som lide af samme Onde.

**) Lægger man nemlig Hingstetallet til Grund, saa er Forholdet mellem ædle Heste og Landracen som 285 til 3763; og regnes „ikke opgivne Blandinger“ med, er Forholdet som ialt 564 til 3763. — De „svære“ og de „lette“ Heste raadede ved sidste Skue over 1275 Rdl. for hver Klasse; de saa „forædlede“ Heste over 900 Rigsdaler.

ligger Grunden her i en mindre nøjagtig Opgivelse til Tabelværket, eller ere Opdrætterne bleve overbeviste om, at Blandinger have større Udsigt til at vinde Dommernes Bifald, end de rene Stammer, saa at de kun stille de første? ja det kan der ikke svares paa, fordi det ikke hos os ansees nødvendigt at have nøje Rede paa, i hvilken Stand Husdyravlen virkelig er.

II. Beretning om Dyrskuet.

Det er vist nok, at en Udstilling, som holdes i en Hovedstad, har ikke saa heldige Betingelser for sig, som den i en Provindsstad maa faa; alle Sø- og Landveje søge jo did som til deres naturlige Midtpunkt, saa at der ikke trænges til midlertidig øgede Baner for Samferdslen, og der vil vel næppe heller være Mange, som ikke i en Hovedstad skulde finde Lejlighed til at forene andre Hjemmets Opnaaelse med Mødets egentlige Hensigt. Men selv med skjønnsomt Hensyn hertil, maa Deltagelsen baade i Mødet i sin Helhed, som særlig i Skuet, ansees for meget tilfredsstillende. Medens nemlig Tallene ved de nærmest foregaaende Møder stille sig saaledes, at der fremstilledes:

	Hornbøg.	Heste.	Faar.	Svin og Grise.
i Horsens 1861 . . .	254	122	64	12
i Odense 1863 . . .	304	175	138	45
i Aarhus 1866 . . .	278	94	105	23 *)
mødte der i				
Kjøbenhavn 1869 .	433	137	132	35.

*) Tallene fra Aarhus ere efter de officielle Opgivelser rettede til dem, der virkelig vare mødte. Det sees ikke af Beretningerne fra de tidligere Møder, om lignende Rettelser ere foretagne ved disse; men Udelivelserne vare saa talrige ved Aarhus-Mødet, at Tallet paa de anmeldte bliver helt stoffende.

Den virkelige Betydning af disse Tal vil maatte blive mere fattelig, naar der sees hen til, hvorledes Stuerne ere søgte andetsteds. Og tage vi saaledes for os flere af de offentlige Skuer i Frankrig, som hvert for sig har et langt større Omraade, hvad Folkemængden angaaer, og ligeledes et noget større Omraade ogsaa for Kvægstyrkens Vedkommende, da see vi, at Dyrskuet i Lyon iaar har talt 454 Stykker Hornkvæg, 87 Nummere Merinos Faar og 49 Lodder Svin, at det i Chartres har talt 212 Stykker Kvæg, 214 Lodder Faar og 48 Lodder Svin, og at de fleste andre falde her imellem. Ja ved det store Centralskue for hele Storbritanien i London 1862, som vel nærmest er at stille ved Siden af vort, var der af Hornkvæg udstillet 682 Stykker, fordelte paa 10 forskjellige Racer (Korthornet alene repræsenteret af 250 Stykker), af Heste 52 ædle og 137 svære (foruden 46 Stykker Klepperter, hvortil der hos os intet Sidestykke findes), samt desuden 641 Nummere Faar og 193 Nr. Svin; og tages der Hensyn til Forskjellen i Folkemængde, staaer disse Tal langt under, hvad det sidste Møde her i Staden har frembudt.

Men Tallet i og for sig har dog mindre at betyde, og alene med det for Dje kunde der endogsaa siges i enkelte Retninger at have fundet en Tilbagegang Sted siden Mødet i Odense; væsentligere er det, om Skuet kan antages at give et tro Billede af Husdyravlen i Landet, og, især om det omfatter, hvad der paa hvert Sted maa erkjendes at være det bedste, og ikke blot det, som har havt fortest Vej til et lovende Marked. Men ogsaa i saa Henseende synes Skuet at maatte kaldes særdeles vellykket. Thi saavidt det kan skjønnes uden meget nøje Kjendskab til hver enkelt Egns ledende Opdrætttere, synes ikke mange at have holdt sig tilbage; og naar nogle Racer og Husdyrarter mere affpejle de større Gaardes Virksomhed, medens andre snarere synes at holde sig til dem af Mellemstørrelse og til Bondegaardene, saa svarer ogsaa dette ganske til Avlens naturlige Fordringer; og endelig vil det ogsaa sees, at om den lettere Udgang end kan siges at have loffet enkelte Udstillere til

at prøve Markedet, faa er dog Flertallet af de udstillede Dyr allerede udpeget ved tidligere Prisløn, og Skuet hævdter saaledes netop herved sin rette Betydning som en sammenlignende Prøvelse og endelig Opgjørelse af de mange stedlige Domme.

Fortegnelsen over de udstillede Dyr stiller denne Gang, — i Eighed med hvad der allerede længe har været gjort andetsteds —, Hornkvæget øverst, og jeg skal saameget hellere følge baade denne Orden, og den, i hvilken Underdelingerne ere opførte, som de maa siges at svare til den Rolle, de spille i Landets Husholdning.

Af jydskt Malkekvæg var der udstillet*) 20 vogne Tyre (over 2^{1/2} Aar), 9 unge Tyre (fra 1 til 2^{1/2} Aar), 26 Køer (under 12 Aar) og 21 Kvier (fra 1—3^{1/2} Aar). Samlingen stod saaledes i Tal ikke lidt tilbage for den i Aarhus, hvor der mødte 30 Tyre, 72 Køer og 13 Kvier (og der var anmeldt langt flere); men jeg troer ikke, at Billedet har tabt ved at blive mere sammentrængt. I detmindste stemmer den Dom, som Skuet maatte føre til, ganske med den, som Anmelderen i Tidsskrift for Landøkonomi kom til for Aarhus Mødets Bedkommende, og som her saameget mere bør drages frem, som dette Malkekvæg i Aarhus stod midt i sin naturlige Udbredningskreds, og derfor maa antages at have været tro og omfattende gjengivet. Det første Indtryk, man faaer af det jydsk Malkekvæg, er meget glædeligt; det er en ensartet, sund og trivelig Stamme, der aabenbart er saa vel hjemme i de Omgivelser, under hvilke den lever, at den byder Husdyrbruget en bred og sikker Grundvold at bygge paa. Man seer vel ogsaa nok, at Kunsten har begyndt at mærke den, men den indtager dog endnu et saa oprindeligt Trin, at dens Stilling som

*) Hvad Tallene angaa, maa jeg holde mig til det anmeldte, som findes opført i Fortegnelsen, da jeg ikke har Midler i Hænde til at foretage de Rettelser, som Udeblivelserne nødvendig maa føre med sig.

Malkfvæg ofte træder tydeligere frem ved det, som det brister paa for at den skulde kaldes Fededyr, end just ved den særlige Udvikling af Malkeredstaberne. Derfor ere disse sidste ogsaa saa uens i deres Optræden, saaledes som Anmelderen fra Aarhus-Mødet allerede har udhævet det; og der vil kræves en længere Tids sammenlignende Undersøgelse for at afgjøre, om denne Uregelmæssighed er Udtrykket for en stødvis fremskridende Udvikling eller kun for vakkende Anlæg. Hudens gjenne-gaaende heller ikke saa blød som hos det vestjydske Kvæg, hvilket synes at tyde paa, at trods det bedre Læ, som Østkysten frem-hyder, og som altid spiller en meget vigtig Rolle for Kvægets Trivselighed, ere Overgangene i Malkfvægets Pleje endnu for-holdsvis skarpe og mere indgribende, end at de skulde kunne opvejes af ovennævnte heldigere Naturforhold. Selve den smukke Tyr, som har faaet 1ste Præmie blandt Malkfvæg*), er et godt Exempel paa, hvor fjernet man endnu er fra at holde de to Hovedretninger, i hvilke den jydsk Race skal specialiseres, ude fra hverandre; thi denne Tyr's Fader fik ved Landmandsmødet i Odense en Sammenstudspræmie af Dommerne, fordi den maatte erkendes for at være et fortrinligt Dyr af Federacen, og kun var gaaet Glip af Prisløn derved, at den var blevet indordnet mellem Tyre af Malkeracen. Selv indtager den derfor ogsaa et Mellemtrin, og medens dens fine Hoved og Horn, lille Doglap og mindre dybe og fyldige Laar nærmer den til Malkfvæget, kunde den paa den anden Side ved sine vakkende Ribben, sin lige Ryg og sluttede Krop, samt ved sit lille, uanselige Spejl, snarere synes at høre en Fedestamme til; men den ret gode Hud, som røber en trivselig Natur, viser atter, at denne Vaklen til begge Sider kun er en naturlig Følge af, at Kunsten ikke noksom har støttet de fore-gaaende Slægters gode, naturlige Anlæg ved at drive Malk-

*) Sortbroget Tyr, Garibaldi, 6 Aar gammel, tilhørende Søren Nielsen i Beddum, Katalog Nr. 11, efter "den jydsk Tyr" af en fortrinlig jydsk Ko.

evnen noget kraftigere og raskere frem. — Hele denne Del af Skuet har saaledes større Værd ved de Udsigter, som den aabner for Fremtiden, end ved det Standpunkt, som den viser allerede at have naaet.

Under denne Deling fandtes 3 Grupper, hver dannet af 1 Tyr og 5 Køer (eller 3 Køer og 2 Kvier), der kappedes om 4 Præmier, og der ligger et ikke uvigtigt Fingerpeg deri, at 1ste Præmie ikke blev tilkjendt nogen. I den særskilte Gruppe for en ung Tyr og 5 Kvier kappedes 3 Samlinger jydsk Ungkvæg med 7 Samlinger ren og blandet Angler, og en af de jydskte naaede 2den Pris.

Af Anglerkvæg var der udstillet 31 vogne Tyre, 10 unge Tyre, 45 Køer og 36 Kvier; de fremstilledes dels enkeltvis, dels i Samlinger paa 1 Tyr og 5 Køer (eller 3 Køer og 2 Kvier), hvoraf der fandtes 6, samt i Samlinger af Ungkvæg, af hvilke der taltes 3. Men for at skjønne Vægten af den Rolle, som dette Kvæg spillede ved Skuet, maa dog tillige tages Hensyn til, at godt og vel Halvdelen af de 80 Individuer, som vare udstillede under Delingen „andet indenlandsk Malkkvæg“, hidrørte fra gennemførte Blandinger med denne Race, og i Udvikling var gaaet jævnsides med denne. Især vil det Kvæg, der opføres som fynsk, eller „blandet fynsk og Angler“ næppe være at stille fra denne Deling.

Denne Del af Udstillingen fortjener ogsaa saa meget større Opmærksomhed, som vi her ikke have en blot Naturgave for os, men tillige et Kunstens Værk, og som det er den eneste Side af vor Husdyravl, ved hvilken vi kunne siges at have holdt nogenlunde Skridt med den almindelige Kulturudvikling, og ydet noget til Gjengæld for alt, hvad vi have modtaget af den. Det er vist nok, at vi skulde have ondt ved ganske at hævde os den som national Ejendom; men hvilke Indskrænkninger man end vil gjøre med Hensyn til de forste og ældste Raan, saa have vi saaledes tilegnet os den og saaledes udbredt den, at der deri altid vil blive Adkomst nok tilovers, for at hævde os den som dansk. — Efter sin Udbredelse staaer den iøvrigt i et vist Modsetningsforhold til den jydskte Race, thi

den hører næsten udelukkende Verne til; og saa vist som det maa erkjendes, at flere Egne paa Verne ere barste nok for den Omtaalighed, som Angleren ligesom enhver anden udviklet Race unægtelig frembyder, saa kan det ikke andet end være en Roes for Indernes Skjansomhed, at de ikke have ladet sig blænde af det større Udbytte til at tilfidesætte en af Hovedreglerne i Avlen, hellere at lade Klima og Pleje være forud for Racen end omvendt. Det er derfor ogsaa naturligt og rigtigt, at denne Race fortrinnsvis har sit Hjem paa de større Gaarde og i de Egne, hvor Skoven yder passende Læ.

Det var kjendeligt af alle de udstillede Dyr, hvor stor Vægt der her i Landet er lagt paa de egentlige Malketegn, og det maa indrømmes, at man næppe noget andetsteds selv blandt de mest berømte Malke racer skulde finde mere fremtrædende Yver og Spejl. Køerne i Samlingen Nr. 5 fra Durupgaard ville utvivlsomt være faldne Enhver i Øje, og Ingen har vel heller tvivlet om, at den første Pris maatte tilfalde dem; men naar der tages Hensyn til Køernes Alder og til Malketegnene som Helhed, var dog Springet mellem de udstillede Individier, fjelden synderlig stort, og det var aabenbart, at Opdrætterne vare fulgte ad samme Vej til den foresatte Opgave. Thi at man blot var ifærd med at danne noget fast, og ingenlunde var nær ved Maalet, var tydeligt nok deraf, at Malketegnene vakkede stærkt hos de forskjellige Individier, ja selv i Samlingerne; større men grovere Yvere stode saaledes jævnfides med mindre men blødere og finere, og Spejlet frembød ikke alene samme Afvigelser, men syntes ogsaa hos nogle at ile forud for, men hos andre at være blevet tilbage for Yverets og Aarernes Udvikling. Det er vistnok ogsaa af den Grund, at Tyrene gjorde bedre Indtryk end Køerne, og derfor af Dommerudvalget udhævedes med fortjent Roes; der var unægtelig et Enshedspræg over dem, som lovede godt for Racens fremtidige Fasthed, og de stode højt i de væsentlige Træk, om end Hovedet undertiden var noget grovere og Hornene noget tykkere end ønskeligt blandt Præmiedyr af Malkeflags. Det bør heller

ikke oversees, at Tyrenes forholdsvisse Fortrin fremfor Køerne er et sjældent Forhold, man næppe andetsteds skal træffe i Malferacer, og det viser, hvor stor Bægt der her i Landet lægges paa Udvalget af Stamdyr.

Men ved Siden af disse lysere Sider fattes der dog heller ikke Skjgger. Man skjønner nemlig snart, at vi ere komne meget vidt frem, forsaavidt det gjælder ved Hjælp af særlige Tegn at finde de Dyr ud, som under den gjængse Pleje lære at omsætte den største Del af deres fordøjede Foder til Mælk, men vi have derover forsømt med samme Iver at bruge de kjendte Midler til at stille de Individuer ud fra Flokken, som ere istand til bringe den største Mængde Mæring ud af samme Foder. Men dette sidste Punkt er netop Væstestangen i den engelske Aul; thi denne har stadig, ligesom hine første store Opdrætteres Tid, søgt sin bedste Vejledning i Tegnene paa Dyrets Trivselighed, saaledes som denne Egenkab lægger sig for Dagen saavel i Bygning, i Hovedets Præg og Udtryk, som især i Huden; og det er ved at følge denne Vej, at de have lært, at enhver skarp Overgang, ethvert ubehageligt Indtryk, enhver Vanrøgt kort sagt, som røver Huden sin spændige Blødhed, Hovedet sin Finhed og sit Udtryk af Velvære, samtidig og i samme Forhold trykker Fordøjelsen, og saaledes stopper Kilderne til al Stofdannelse. Hvor Trivselighedstegnene sættes i Spidsen, vil man derfor aldrig kunne tro at have gjort nok ved at yde Dyret tilstrækkeligt Kraftfoder, — thi dette er naturligtvis overalt en uafviselig Forudsætning —; men man vil tillige lægge stor Bægt paa, at dette Foder gives i en tiltalende Form; man undgaaer alle ubehagelige Indtryk, og saaledes først og fremmest at Dyret til sine Tider skulde fryse; og man sørger ved en gennemført Hudpleje for at værne om en af de første og vigtigste men hyppigst oversete Betingelser for Velvære. Det er i denne Retning, at Dyrskuet tydelig lægger vor Brist for Dagen, naturligtvis i forskjellig Grad, thi uden det vilde der jo ikke have kunnet være Tale om, at nogen skulde have kunnet fortjene Priskøn, men dog saaledes, at selv de bedste fjerne sig

ikke lidet fra det, som Nutiden maa opstille som Lavmaal for en virkelig højtstaaende Race; og det maa tilføjes, at Erfaringerne fra vore vigtigste Smørkonkurrenter paa de store Markeder vise, at en tidsvarende Pleje kan og bør gennemføres ikke alene paa de større Gaarde, men ogsaa ved saadanne Hold, der i Størrelse passe for mange (maaſke de fleste) af vore Bøndergaarde.

Det er naturligtvis heller ikke noget Nyt, at vort Kvæghold giver Grund til ovennævnte Anker; allerede i Januar 1857 har saaledes Forfatteren heraf*) gjort opmærksom paa, at den ved Prisdømmene almindelig brugte Points = Regning hvilede paa en Urimelighed, eftersom den imod Regnekunstens første Regler lagde uensartede Størrelser sammen; og han søgte allerede dengang at vise, hvorledes Dyr, som vare utrivelige eller ifølge deres Bygning vare udstiftede til Avl, paa Grund af de fra gode Marketegn hentede Tal, ofte hævedes op til at indtage Plads mellem Tillæggsdyr af jevn Godhed. Man vilde imidlertid ikke aabne Øinene for, at det, der er ulogisk, heller ikke kunde være praktisk; og da det kun var et ringe Antal Landmænd, som saa Lejlighed til at prøve deres Standpunkt ved at sammenligne det med Udlandets bedste Avl, saa vilde det vistnok ogsaa dennegang have været en Røst i Ørkenen at pege derpaa, naar ikke vore ſtaanſke Naboer havde aubnet os en ſaa fortrinlig Udgang til Sammenligning ved deres Udſtilling; thi denne glimrer netop i den ſidſt udhævede Retning, medens den derimod ſtaaer tilbage i det, hvori vi ſøge vor Styrke.

Der er imidlertid en anden Side ved vort Angleropdræt, som kræver den største Opmærksomhed, fordi den staaer i nøjeste Sammenhæng med selve den stærkt drevne Mælkenſe; og det er Racens Sundhedstilstand, saaledes som den udtaler ſig dels i Bygningen i Almindelighed, dels iſær i Brøſtets Form. Ogsaa Hudens Finhed kommer herved i Betragtning, forſaa-

*) ſee Ugeſkrift for Landmænd, 3die Bind, S. 377—385.

vidt der herved forstaaes det samme, som at den er tynd. Man maa ganske sikkert være varsom med, at man ikke skal ledes til at vrage netop de bedste Malkedyr, ved at dømme en noget smal og spids Bagtrop for strengt; førend Kalvens Fødsel maa siges at sættes i Fare derved, er der ingen paastrængende Grund til at skyde Koen ud; og ligeledes kan selv en meget tynd Hud være forenelig med et sundt Opdræt, naar blot Plejen retter sig efter Dyrets stigende Forkjælelse. Det turde maaste endog være tvivlsomt, om den højeste Malkeevne kan naaes uden en saadan faretruende Forfinelse. Men hvad der ikke kan taales er Brystets flade Form, saaledes som den især viser sig, naar Kalvene holdes meget eller helt bundne paa Stald i det første Aar af deres Levetid. Det er ikke ukjendt, at selv ansete Opdrættere have brugt denne Fremgangsmaade i flere Slægtsled, fordi Kalvene syntes at vore stærkere og blive smukkere derved, men Erfaringen har andetsteds lært, at det tidligere eller sildigere nedbryder hele Opdrættets Sundhedstilstand, og fremkaldter Udbruddet af den Tuberkelhyge, der lurar i enhver Mælkerace. Man kan naturlignois ikke paa-staa, at det sidste Skue skulde have aflagt Beviser paa, at dette farligste af alle Drivningsmidler skulde være bragt i Anvendelse paa vort Malketvæg, men nogle af de fineste Stammer kunde maaste vække Mistanke om Sundhedstilstanden eller idetmindste Tvivl om dens Fasthed; og det kan derfor heller ikke være utidigt at minde om, at Kunsten kan gaa meget vidt i den ensidige Udvikling af Dyret og ikke mindst i Drivning af Mælkeevnen, men at det ogsaa kun er paa Betingelse af, at vi med nderste Omhu værne om Sundhedens Pleje i alle andre Retninger, og at Grænsen er ligesom Døren, saasnart Brystets Virksomhed lider Afbræk; intet Dyr trænger i den Grad som Malkedyret til et Fond af Sundhed fra Ungdommen af, som det under sit senere Livs Prøvelser kan tære paa. Det Spørgsmaal kunde ogsaa rejse sig, om der ikke allerede maatte være tilstrækkelig Opfordring for os til ved fremtidige Skuer efter andre Landes Exempel at søge ansete og erfarne Dyrlægers

Hjælp, saa at Dommerudvalgene strax kunde lade ethvert tvivlsomt Sundhedsforhold underkastes en sagkundig Prøvelse.

Delingen „andet indenlandsk Malkekvæg“ tæller 18 ældre Tyre, 4 unge Tyre, 37 Køer og 21 Kvier; og efter Raceflægtskabet ere to ældre Tyre nærmest at regne som jydsk; 10 ældre Tyre, 2 unge Tyre, 13 Køer og 15 Kvier (eller ialt 40 Stykker) staa Anglerkvæget meget nær; og 6 ældre, 2 unge Tyre, 24 Køer og 6 Kvier ere af „blandet“ Herkomst. Gaa vi nøjere ind paa at bestemme denne sidstnævnte Underdeling, da omfatter den dels den ukjendte Herkomst, dels opgivne Blandinger især med Ayrshireracen; 12 Køer og 2 Tyre nævnes udtrykkelig som Ayrshire-Blandinger, og de falde under 2 Gjere, af hvilke den ene har brugt nordflesvigsk Kvæg og den anden jydsk Race som andet Led i Blandingen. Det synes heraf at være indlysende, at der er en bestemt Stræben efter at holde sig til den hjemlige Kvægstand; thi Blandingerne spille aabenbart en langt mindre Rolle — og det ikke blot i Tal — end paa tidligere Skuer. Gaaer man fremdeles ud fra, at man i denne Deling maa sætte Fordringerne lidt lavere, end ved en fuldt udpræget Malke- af 1ste Rang, og at en saadan Overgangsform i lang Tid maa være den mest passende for mindre Gjendomme, da er der al Grund til at være tilfreds med Skuet. Flere af de som nyeste opførte Køer vilde med Vre kunne møde i det bedste Selskab, og ligeledes var den prislønnede Samling Nr. 10, tilhørende Peder Hansen, (Sengeløse) meget tiltalende.

Det jydskt Kjød- Kvæg var gjengivet ved 14 ældre og 5 yngre Tyre, 7 Køer og 5 Kvier. Tallet staaer saaledes temmelig nær ved, hvad der fremstillede i Aarhus, thi der mødte 19 ældre Tyre, 15 Køer og 6 Kvier; og det overstrider, hvad der saaes i Odense, nemlig 14 Tyre og 5 Køer, som tilmed vare flaaede sammen med alstens Blandinger. Denne Del af den jydskt Kvægrace hævdede ogsaa godt sin Plads; thi der gjælder om den, hvad der allerede er sagt om Malke-

slaget af samme Race, hvad Sundhed, Trivelighed og Enshed angaaer, og det gjælder maasse endog i noget højere Grad om denne end om hint. Men det gjælder ogsaa her, at de naturlige Gaver langt fra ere tilstrækkelig brugte; og om end Racen vistnok er gaaet ikke saa lidt frem under Paavirkning af de stedse heldigere Omsætningsforhold, saa har den dog ladet sig overfløje af flere Racer, især i Mellemuropa, som for 15—20 Aar siden stode tilbage for den. Tyren fra Mors, som fik 1ste Pris, viser kjendelig nok, hvor stor en Rigdom der er gjemt i Racen; thi ved sit dybe og brede Bryst, sit lange og brede Kryds samt dybe Laar frembyder den de væsentligste af de Bygningstræk, som udfordres for derpaa at bygge et Kjøddyr; men paa den anden Side viser det grove Hoved, de svære Ben, den for lange og ikke ganske sluttede Krop, den opstaaende Skulder og mindre gode Knglinie, at Kunsten ikke har vidst at gjøre den rette Brug af de herlige Anlæg; thi de udhævede Brist pege alle som een paa en for kneben Udvikling i de første Leveaar. Og det er noget, som man nu i et Hundrebaar har vidst, at Røglen til Dannelsen af et Kjøddyr ligger i den raskest mulige Udvikling i den første Levetid; ikke alene bliver Dyret derved modent og forrenter saaledes Udlaget for sit Opdræt saameget bedre, men jevnledes med denne tidlige Modenhed gaaer ogsaa den mere sluttede Form og den større Finhed, som udmærker de højtstaaende Racer. Samme Tyr, som allerede i Aarhus indtog første Plads, faaer her ved Skuet endnu større Værd ved sin Søn, som har hævdet sig anden Pris; de dele de ovennævnte gode Bygningstræk med den fortbrogede Tyr fra Heldum; men mellem disse og de øvrige er der, især hvad Kroppens Brede angaaer, en ikke ganske ringe Forskjel, hvori der unægtelig maa søges en Opfordring mere til endelig engang at lade Kunsten komme lidt mere til sin Ret.

Blandt de udstillede „fede Dyr til Slagtning“ faaes ogsaa flere, som vare en utvivlsom Ubefaling for det jydsk Kvægs gode Natur; saaledes Studen Rat. Nr. 740 af ægte Lemvig-

race, den korte sluttede Stud Nr. 754, og ligeledes den rød-brogede Nr. 762.

Udstillingen af fremmede Racer var meget rig, især fordi den var samlet i Grupper, og væsentlig holdt sig til nogle faa Racer, der staa som Mønstre i deres Slags. Der fandtes saaledes ialt 28 ældre Tyre, 15 unge Tyre, 46 Køer og 36 Kvier (125 Stykker), men deraf vare af Hollandst Race: 6 ældre Tyre, 6 unge Tyre, 18 Køer og 19 Kvier (49 Stk.) af Ayrshire Race: 5 ældre Tyre, 1 ung Tyr, 9 Køer og 6 Kvier (21 Stk.), af Northorn Race: 9 ældre Tyre, 5 unge Tyre, 6 Køer og 7 Kvier (27 Stk.), eller ialt 20 ældre Tyre, 12 unge Tyre, 33 Køer og 32 Kvier (97 Stk.); de øvrige delte sig imellem 14 Individuer af blandet Race, og enkelte Individuer af Galloway, Alderney, Holstenst og Svensk Race. Af det hollandske Kvæg optraadte 4 ældre Tyre, 16 Køer og 4 Kvier i 4 Samlinger „udenlandst Malkekvæg“, som kappedes om 2 Præmier; 3 unge Tyre og 15 Kvier kæmpede i „særskilt Gruppe for Samlinger af Ungkvæg“, og 1 af dem (Wallis fra Dybed) tog 1ste Pris imellem 14 kappende. Af Ayrshire-Kvæg fandtes 1 Samling af ældre Tillagsdyr, som tog 1ste Pris uden Medbejlere, og 1 Samling Ungkvæg, som tog 4de Pris blandt de 14 kappende; begge disse Samlinger tilhørte Jacobæus fra Starhult.

See vi bort fra, at disse Racer ikke ere nationale, og at deres Betydning saaledes indskrænker sig til de Gaarde, som mægte at gjøre det store Udlæg ved at indføre dem og værne dem til, eller som have Kraft og Udholdenhed til helt at omstabe deres Hold ved en gennemført Krydsning, medens deres Indvirkning paa den omgivende Landrace kun kan være til Skade, — noget som imidlertid ogsaa gjælder for det Anglerkvæg, der føres højt op i Inland —, saa er det umulig andet end at glæde sig ved saa højt udviklede Samlinger, der ikke alene gjengive de fremmede Racer, men (som jeg i mit Foredrag har berørt) samtidig ogsaa den kyndige og indgribende Pleje, ved hvilke disse Racer fra først af ere bleve til, hvad

de ere.*) — Det er kun sjældent, at der udenfor Holland er Lejlighed til at see en saa smuk Samling af den Malke-Race, der staaer som Mønster i sit Slags; og hvis man ret har aabnet Øjet, ikke blot for de store og mægtige Former, der altid gjøre Indtryk paa den, der er vant til en tarvelig Naturs mindre fremtrædende Husdyrstammer, men ogsaa for den sunde og trivelige Legemsbeskaffenhed, der næsten synes at kræve særlig Omhu for ikke at stynde over Maalet og slaa om i en Rjod-race, samt for den pyntelige Orden og Renlighed, der gaaer gjennem hele Holdet og giver Dyret Velvære, samtidig med at en saa smaalig Hjælp som Mælk og Smør vinder i Fiinhed, da vil denne Udstilling unægtelig have været til væsentligt og blivende Gavn for Landmanden. — Korthornet har i vore Dage vundet saa stor Udbredelse, at det ikke er saa sjælden en Gæst hos os; men selv her tør vi sige, at en Tyr som „Brindsen af Athen“ (Nat. Nr. 399) vil bidrage mere end mange og lange Beskrivelser til at gjøre det anskueligt, hvad der endnu fattes det jydsk Rjodkvæg, ikke just i Størrelse, men i Bygning, i Dybde og især i Brede; og ligeledes vil Korthornets saa spændige og bløde, men langt fra just tynde, Hud maaste for Fremtiden gjøre det tydeligere, hvad der menes ved dette saa let tilgængelige Tegn paa Dyrets Trivelighed, eller hvad der er det samme, kraftige Fordøjelse og lette Stoffskifte.

Det synes endog saa, som om de svenske Udstillere ret have villet give os et slaaende Beviis paa, hvilken Magt Plejen har til at bøje Anlægene selv i Retninger, der ligge fjernere fra Racens gjennem Arrækker udviklede Ejendommelighed. De

*) At vore svenske Naboers Opfattelse af Krydsningens Rolle, dens gode Sider og dens Farer, just ikke ere saa meget afvigende fra, hvad der her i Landet er blevet lært i en Række af Aar, vil ikke alene være tydeligt af Prof. Arrhenius' Tale paa Landmandsforsamlingen, men ogsaa af samme Forfatters Skrifter, og vi skulle her blot henvise til det Uddrag af Tidning för Landthushållning, som findes i Ugeskr. f. Landmånd. 5. Bind. 1858.

have nemlig i Korthornskoer Eva (Katal. Nr. 260) viist os, hvad man næsten kunde kalde et Monster paa en Malkeko, og man vil næppe i de mest udprægede Malkeacer kunne finde et prægtigere Dyr, lige udmærket ved sit Omfang, sin Finhed og sit stærkt fremtrædende Aarenet. Det samme Kunststykke er imidlertid ogsaa gjort andetsteds, og Hemmeligheden røbes ved Hudens fortrinlige Tilstand; thi hvor en saadan Grad af Trivelighed er tilstede, vil en kraftig Anvendelse af de for Malkeevnens Udvikling mest tjenlige Midler, lidt efter lidt uden stor Vanskelighed kunne lede Stoffstiftets Strøm i denne Retning. Men de ville rigtignok ogsaa efterhaanden bøje Korthornets særlige Bygningsform tilbage til den, som hører Malkekvæget til; saaledes som Erfaringen har viist i Frankrig, hvor den nuværende Direktør for Agerbrugs-Departementet, Lefebvre de St. Marie, for nogle Aar siden fremstillede en prægtig Stamme Malkekøer, dannet af det fra England for Statens Regning indkjøbte Korthornskvæg, og hvor da Dommer-Udvalgets Formand, den for tidlig afdøde Baudement, gjorde opmærksom paa, hvor paafaldende den var kommet til at ligne det Anglerkvæg, som havde gjort saa stort Indtryk paa dem ved Udstillingen i Paris 1856. *)

De udstillede Heste vare delte i 3 Klasser:

- A. Heste til sværere Trækbrug,
- B. Heste af Landrace til Ride- eller lettere Trækbrug, og
- C. Forædlede Heste til Ride- og Kjørebbrug.

Der var indmeldt:

	ældre Hingster (over 5 Aar).	unge Hingster.	Hopper.	Individer.
i Klasse A	36	15	11	62
i Klasse B	31	12	9	52
i Klasse C	5	12	6	23
	72	39	26	137

*) Baudement. Concours regional de Laval, i Journal d'agric. pratique. 1862. 2. S. 573.

Ved de nærmest foregaaende Centralstuer udfilledes:

	under A		B		og C		ialt
	Hingster.	Hopper.	Hingster.	Hopper.	Hingster.	Hopper.	Ind.
i Horsens	30	25	26	25	11	5	122
i Odense	64	47	48	16	"	"	175
i Aarhus	26	16	14	9	12	17	94

Forholdstallet mellem de forskellige Klasser vexler saaledes ikke væsentlig; men en ganske nøjagtig Sammenligning er ikke mulig, da Inddelingsgrundene ingenlunde ere de samme; i Odense skjænes saaledes kun mellem svære og lette Heste; i Horsens og Aarhus er der en Deling for flere især forædlede Heste, som ikke syntes at passe i nogen af Klasserne; og endelig er Aldersgrænsen mellem ældre og yngre Hingster tidligere sat til 4 Aar istedetfor som nu til 5 Aar.

Foraaendit som det er i Fordelingen (Klassificeringen), at Opfattelsen af Avelens Krav og især af Racens Betydning viser sig, maa det indrømmes, at den nuværende Ordning ikke alene er et stort Fremskridt, sammenlignet med Tilstanden for 10 Aar siden, men ogsaa at den opfylder enhver retmæssig Fordring. Ved de Stuer, som gif forud for det i Horsens, var det umuligt for den egentlige Landhest at komme med i Betragtning; den maatte altid vige Pladsen for dem, som ved Krydsning havde faaet mere blændende Egenstaber, selv om det skete paa de mere solides Bekostning. Ved at udfille en egen Klasse for Heste til svært Trækbrug, holdt man vel ikke Landracen fri for Blandingernes paatrængende Medbejlen, men den var nu ikke helt overfløjet; og man havde Grund til at vente, at efterhaanden som Opfattelsen blev klarere, vilde Blandingerne komme med, ikke som før fordi de vare Bastarder, men snarere trods det, naar de rene Racer nemlig stode forholdsvis lavt. I Forhold til Landracens Overvægt i Tal, var en lige Deling af Prislønnen mellem denne og Blandingerne ingenlunde i og for sig retfærdig eller billig; men det var dog et Skridt frem paa den rette Vej; og naar man af Hensyn til Rytteriets Forsyning kunde ønske at vise de lette Landheste en særlig Gunst,

faa kunde der ikke indvendes noget væsentligt derimod, især naar man derved yderligere indskrænkede Blandingernes Omraade. Det er dette, som er udtalt i den nugældende Ordning; thi der ere Blandingerne, de „forædlede“ Heste, utvivlsomt henviste til Klasse C, medens de to andre Klasser omfatte Landheste; det er derfor ogsaa en priselig Omsigt, at Klasse B, der blev Blandingernes Tumbleplads, saasnart de svære Heste udstiltes, udtrykkelig betegner at skulle omfatte alene Heste af **Landrace**.

Vi have imidlertid mange lidet lystelige Erfaringer for, at der er en lang Vej fra en Erkendelse i Principet til Gjennemførelsen i det virkelige Liv. Under de Forhandlinger ved Landmandsmødet i Haderslev for 10 Aar siden, som endte med at Forsamlingen enstemmig vedtog at udtale for Regeringen som sin Overbevisning, „at det bør være en Opgave for de offentlige Foranstaltninger til Husdyravlens Fremme, at de forskjellige Slags Landheste, uden Hensyn til deres Oprindelse, bevares og forbedres i og ved dem selv,“ gjorde afdøde Landstutmester With med meget Eftertryk gjældende, at der var en mærkelig Uoverensstemmelse mellem saamange enkelte Landmands og Landboforeningers Udtalelser mod Yorkshireshesten, og den Kjendsgjerning, at Afkom af disse samme Hingster stadig blev foretrukket til Priisløn ved alle Landboforeningernes Skuer; og denne udhævede Uoverensstemmelse mellem Ord og Gjerning har ikke tabt i Gyldighed i den mellemliggende Tid, ja kan endnu siges at gjælde fuldt for det nys sluttede Skue. Det maa derfor vistnok først undersøges, om denne Uoverensstemmelse mulig kan finde en fyldestgørende Forklaring enten i den rene Landhests lave Standpunkt, eller i en gennem lange Aarrækker saa jævnlig foretaget Krydsning, at rene Individer ere at ansee som sjældne Undtagelser, inden man med Rette kan udtale nogen Dabel. Desværre kan der imidlertid ikke gives noget Svar herpaa; thi det hører med til Følgerne af den Egeghydighed, der her i Landet vises for al virkelig Indsigt i Husdyravlens Tilstand, at de tidligere sparsomme og

spredte Meddelelser i de sidste Aar (efter Loven af 23. Jan. 1862) ganske ere afbrudte. De statistiske Meddelelser fra sidste Tælling (1866) give langtfra Oplysning nok; thi synes end Tallet af Hingster af ædle og blandede Racer, nemlig 564, at staa i et stort Misforhold til de 3763 Hingster af Landrace, — saameget mere, som der endnu raader en saa fremtrædende Eyst til at udhæve det fremmede Blod i Tillægshyrene, at man nok kan antage, at det opgivne Tal ikke er meget under det sande —, saa maa det dog paa den anden Side heller ikke oversees, at man ikke kan gaa ud fra, at mere end et lille Mindretal af de opgivne Landhingster virkelig stædes til Virk-somhed, medens de forædlede eller af anden Grund foretrukne Hingster ofte bruges saa stærkt, at det ikke var umuligt at strive Størstedelen af de aarlig faldende Føl paa deres Reg-ning*). — Der blev ogsaa under den nævnte Forhandling indvendt imod Landstutmesteren, at det Fortrin, der ved Skuerne gaves de blandede Individier, for en stor Del kunde hidrøre derfra, at Blandingsavlen trak de bedste Hopper til sig ved at give dem Frihedækning hos de udstalbede kongelige Hingster, og at det derfor ligesaa godt kunde være Moderens gode Egen-skaber, som gav Afkommet sit Værd. Denne Indvendning har en meget stor Bægt; thi det er utvivlsomt, at det er den Vej, ad hvilken enhver Blandingsav gjør Landracen saa ubodelig Skade, selv om de fremkomne Blandinger kun tjene til at for-syne Markederne og ikke bruges som Tillægshyr; det er herved, at man har kunnet sammenligne Blandingsavlen med en Kov-drift. Og man kunde til ovennævnte Indvendning endnu føje, at hvor det unge Tillæg gennemgaaende behandles slet, der er det ikke sjældent, at det krydsede Afkom forholdsvis vinder et ikke ringe Fortrin derved, at der gjerne anvendes lidt mere Omhu og Udlæg paa dets Opdræt end paa de øvrige. Stille

*) I 1865 blev der født 27,266 Føl; gaa vi ud fra en Frugtbarhed af 50%, som er under Mellemtallet, og regne 50 til 60 Hopper til hver Hingst, vilde 900—1000 Hingster være tilstrækkelige.

vi nu ligeoverfor saadanne Blandinger en Række Individider, som ikke have anden Anbefaling end netop den, at der ikke kan eftervises noget fremmed Blod i dem, medens deres sløve Udtræk og grove Præg noksom rober en ussel og kneben Pleje, saa er det ikke underligt, om man er i Tvivl, om man ikke gjør ligesaagodt ved at see lidt gennem Fingre med Blodets Renhed som med en kummerlig Udvikling; thi selv i den rene Race er dog kun det Dyr værdigt til Prisløn, som ved sin Kraftfyldte og regelmæssige Udvikling kan siges idetmindste at pege hen paa, hvad der indenfor Racens Grænser kan fordres og ventes. Jeg har ikke lagt Skjul paa, at jeg efterhaanden er ledet til at lægge stedsse større Vægt paa Race-renheden, fordi jeg har seet Sporene af en selv fjern Blanding at holde sig gennem flere Slægtsled med fortvivlet Fasthed; men denne Erkjendelse er ikke endnu saa almindelig udbredt, at man kan vente den lagt til Grund ved enhver Dom, allermindst hvor man, saaledes som et Dommerudvalg, skal indtage en mæglende Stilling mellem Videnskabens Fordringer og den offentlige Mening, der for at ledes ikke maa strammes.

Det synes iøvrigt ogsaa, at der ved flere af de senere Landmandsforsamlinger har viist sig en stigende Tilbøjelighed til at drage den rene Landrace frem, hvor de individuelle Egenskaber blot stode nogenlunde lige; idetmindste synes det at gjælde for Delingen „til sværere Trækbrug“, thi det var temmelig fremtrædende ved Horsens-Mødet, det udhæves af Tidskriftets Anmelder ved Aarhusstuet „som umiskjendelig Stræben hos Dommerne efter at tage særdeles Hensyn til ren Afstamning og frigjøre sig for Indtrykket af „Blandere“,“ og jeg troer ogsaa, at det har lagt sig for Dagen ved dette Skue. Men derimod synes Udstillerne nu for Tiden paany at sætte større Pris paa det fremmede Blod i deres Tillægsdyr end for nogle Aar siden, da Forhandlingerne om Krydsningernes Indflydelse paa vor Hesteavl vare i friskere Minde; og især gjøre de sig megen Umage for at forfølge og udhæve et noksaa fjernt Slægtskab med Frederiksborgracen, og Blandinger med Frederiksborg-

blod indtage saa fremtrædende en Plads blandt saavel de stedlige som de almindelige Stuers prislønnede Individier, at det tydelig viser sig, at Erkjendelsen af det Tab, vor Avl har lidt ved den rene Frederiksborggraces Opløsning, ikke saa sjældent har vildledet saavel Udstillerne som Dommerne i deres Skjøn, og bragt dem til at overse, at selv den bedste Race, Frederiksborgeren ligesaagodt som Fuldblodet, kun gjør Skade, naar den kommer frem udenfor Omraadet af sine ejendommelige Anlæg. Jeg har i mit Foredrag trukket en af de væsentligste Fejl frem, som klæber ved de svære Arbejdsheste, og jeg har gjort det, baade fordi den er saa let at iagttage, og fordi dens Indflydelse paa Dyrets Arbejdsdygtighed ikke vil kunne miskjendes af nogen; men naar jeg har lagt særdeles Eftertryk paa, at denne Fejl dels har sin Aarsag i et flet Opdræt, der giver løse Bæv og altsaa ogsaa slappe Sener, dels i Krydsningen, som bringer Uoverensstemmelse ind i Bygningens enkelte Led, saa har det nærmest været, fordi denne Fejl, der i saa høj Grad er blevet øget ved Krydsningen, maaste har været den hyppigste Anledning til, at man fra først af er tnyet til dette farlige Mittel, og atter og atter er vendt tilbage til det. At den Hest, der snides med overflødig, men grov og lidet indholdsrig Mæring, kan blive stor og svær, er ligesaa bekjendt, som at den tillige er sløv i sit Udtryk og tung i sin Bevægelse; da Landhesten meget ofte er i dette Tilfælde, kan det ikke undre, at den Blanding, der fra Fuldblodet, fra Frederiksborggracen eller fra Yorkshirhesten har faaet lidt fastere Bæv og lidt mere Fjering i Ledene, uden kjendelig at tabe i Førlighed, netop ved sin lettere Bevægelse gjør et langt fordelagtigere Indtryk paa Sagttageren, saameget mere som den ofte vil have nogle virkelige Fordele som Brugsdyr. Men Afkommet af saadanne Dyr taber under Opdrættet meget snart det bedre Stof og deraf følgende lettere Fodskifte, som Krydsningen havde givet Forældrene, og som kun var et Laan fra Forfædrenes kraftigere Mæring, medens derimod Uoverensstemmelsen mellem Bygningens enkelte Led bliver tilbage; og hvorledes netop den ud-

pegede Fejl skjæmpes herved, fremgaaer deraf, at Sener og Baand ikke ere blevne stærkere, medens den Spænding, der gaaer paa dem, er øget ved de længere Underlaar og undertiden ogsaa ved de længere Roder. Som Støtte for hvad her er sagt, skal jeg anføre, at det ikke blot gjælder Klassen i Almindelighed, men særlig ogsaa de prislønnede Dyr, og medens der ikke findes nogen, der kan siges at ligge helt udenfor Dadel i saa Henseende, frembyde 1ste Præmie (Kat. Nr. 449), 3die Præmie (Kat. Nr. 434), 5te Pr. (Kat. Nr. 448), 6te Pr. (Kat. Nr. 456), 1ste Præmie for unge Hingste (Kat. Nr. 474), og fremdeles de præmieverdige Nr. 450, 444, 438 og 439 den nævnte Fejl i temmelig høj, om end forskjellig Grad*); der blive saaledes kun 3 præmielønnede Hingster (Nr. 445 og 452, samt Nr. 476) tilbage, og i disse tre er Yorkshirerpræget endnu saa fremtrædende, at det først er deres Afkom, der vil kunne stilles sammen med de ovennævnte. Særlig fortjener det Opmærksomhed, at Hestene med Frederiksborger Blod, saaledes den ellers saa fortrinlig byggede Grensteen Hingst, Drastrup-Hingsten og ligeledes Constantin's Afkommet, høre blandt dem, hos hvilke Fejlen er mest fremtrædende. Der vil i det følgende blive Lejlighed til at dvæle ved andre mindre heldige Spor af den anvendte Krydsning; men sjældent er man dog som her stødt i en saa ulukkelig Kreds, at man paa homøopathist Vis søger Lægemidlet i selve Ondets Arsfag.

Da Hestene til svært Trækbrug udgjøre en af Landets Rigdomskilder og utvivlsomt have langt større Betydning i Landhusholdningen end de to andre Klasser tilsammen, skal jeg dvæle lidt ved nogle enkelte af de mere fremtrædende Individier.

Hingsten, som fik 1ste Pris, var Grantorp, fort, 10 Aar. 5 Tommer høj, kun 5 Aar gammel, tillagt og opdrættet i

*) To af de prislønnede Hingster Nr. 454 og Nr. 437 ligge udenfor Sammenligningen, da jeg ikke har fundet Lejlighed til at undersøge dem.

Asferg ved Randers. Den bærer heltigjennem Præget af en jydsk Hest, og der er heller ikke udhævet nogen fremmed Blanding hos nogen af dens Forældre; forsaavidt udmærker den sig heldig blandt sine Medbejlere, og det er derfor glædeligt at den ved Dommen er bleven sat over disse, om end Prislønnen i og for sig synes at være temmelig stor i Forhold til Hestens Værd. *) Den røber nemlig just ikke nogen særlig Omhu i Opdrættet; thi den mangler Dybde især over de bageste Ribbeen, Ryggen er temmelig lang og Lænden ikke kraftig; Laarene kunde ogsaa gjerne være dybere, især da Hesten har mere end Midelhøjde; Kørknoklerne ere fremdeles stude i Længden, Forpiberne ere lidt indknebnede og Bagkoderne noget lange. Men paa den anden Side har Hovedet en flad Pande, og et livligt Udtryk, hvorved den paa en heldig Maade skiller sig fra de Individer, i hvilke Yorkshireblodet endnu er mere fremtrædende; thi for disse er en hvalvet Pande, en tilrundet Næse og smaa fløve Øjne en længe vedhængende Arv (man jævnføre saaledes den „præmieværdige“ Astrup-Hingst, Nr. 454). Endelig er ogsaa Bevægelsen temmelig let og kraftig. — Det ligger naturligt for, at sammenligne denne Hingst med Grensten-Hingsten, som ved Mødet i Horsens fik Kongepremie, ved Mødet i Aarhus 2den Præmie, og som ved dette Skue trods sine 14 Aar endnu stadig er opført som „præmieværdig“, hvorved det ikke maa glemmes, at den her har havt en yderligere anbefaling med sig i sin Datter (Kat. Nr. 489), som fik 1ste Præmie blandt Hopper til svært Trækbrug. Grensten-Hingsten har nemlig et noksaa smukt Hoved, om det end maaste ikke er af saa ægte ublandet jydsk Præg; den er ikke fuldt saa høj, men baade bredere, dybere og mere sluttet, og disse Egenstaber, og især

*) Det fortjener vistnok Opmærksomhed, at Prislønnen ved vore Hingststuer er uforholdsmæssig stor. Til Sammenligning skal jeg blot nævne, at der ved det store engelske Centralstue kun er udsat 2 Præmier, henholdsvis 30 £ og 15 £. for hver af de 3 Klasser Hingster af Landrace; og Forskjellen mellem Værdien af en af de bedste Suffolk- eller Clydesdale-Hingster og den bedste jydsk Hingst er dog meget stor.

Breden og Dybden kunne dog ikke tilskrives dens frederiksborgske Slægtfæb; paa den anden Side er denne Hingsts Koder, saavel fortil som bagtil, langt svagere end Grantorps, men det turde være tvivlsomt, om Forstjellen vil holde sig, naar sidstnævnte bliver ligesaa gammel. Begge Hingster vise saaledes Manders=Egnens naturlige Rigdom; men det synes ikke, at Opdrættet er saa godt og omhyggeligt nu, som da Hørsens Mødet holdtes.

Ogsaa Hingsten fra Store Brøndum (Kat. Nr. 456) har et temmelig jydsk Præg, men den falder i Ryggen, dens Forben og Bagkoder ere saa svage, og dens Laar savne saameget Fuld og Dybde, at den vistnok ikke heller kan sættes højere, end Udvalget har gjort det. Den synes imidlertid ved sin Højde og sit hele lettere Præg gjerne at kunne være ført hen til de lettere Landheste.

Hingsten Colonel (Kat. Nr. 434) og Delius (Kat. Nr. 444) have nærmest Interesse ved den Krydsning, der gaaer igjen i dem. Hingsten Colonel (den ældre), som tog Kongepremie for lette Heste i Odense, og Delius (Forfaderen til den her fremstillede), som i 1856 fik en høj Premie i Aalborg*), vandt Yndest derved, at de havde deres Marskblod at takke for en højeligere Rygrad og deraf følgende friere Rejsning, samt deres engelske Blod for en lettere, mere fremgribende Bevægelse; men de frembøde ved Siden heraf stor Svagheit i Lemmer, i Samklang med at deres Knokler vistnok vare føre og grove, men Sener og Baand løse og slappe; Delius havde saaledes svage eftergivende Koder og desuden Harespat; og Colonel viste i Odense, skjøndt kun 6 Aar gammel, stærkt udtalt Ledevand (Gaffelgalle) i alle fire Koder, som et Bevis for, at dens Lemmer ikke blot syntes, men virkelig vare for trinde til dens svære Prop. Den blændende Bevægelse er nu gaaet

*) Baae Colonel fra Odense og Delius fra Aalborg ere efter en Hingst Colonel I, som er falden efter Burlington turc (Yorkshire) af en Kattrib=Hoppe. Delius's Moder var en Wilstermarsk=Hoppe.

tabt i deres Slægt; men Sønnensønneren Delius har endnu sin Farfaders trinde Forpiber, svage Forkoder, smalle Haseled (af Marst- og aldeles ikke jydsk Form) samt gennemtrædende Bagkoder; og Colonel den yngre har vistnok endnu en svær Rejsning, en lang Manke, en velformet Ryg, og et temmelig lige Kryds, men den er svag i Forknæene, Bagkoderne ere ikke blot eftergivende men ogsaa lange, og trods de lange Underlaar er Bevægelsen tung og tillige langtfra regelmæssig. Og for den, der kjender Lovene for Udviklingen, er der heller ikke noget gaadefuldt i, at Fejlene saaledes ere blevne tilbage, medens de søgte Fortrin stedse svinde mere og mere; ved den Pleje, der bliver vor Landhest til Del, maatte Marskvingsternes usforholdsmæssige Størrelse (Colonel maalte som 6-aarig i Odense 11 Kvarter, og Delius var næppe mindre) blive en ny Kilde til Svaghed og uregelmæssig Udvikling hos Afkommet, og den kraftige Næring og kunstmæssige Uddannelse, som alene kunde have støttet Holdningen og bevaret noget af Bevægelsens Frihed, glippede naturligvis ganste.

Med Hensyn til Hingsten (Kat. Nr. 452), som fik 4de Præmie, og til Drastrup-Hingsten (Kat. Nr. 448), som fik 5te Præmie i denne Klasse, kan jeg henvise til Anmeldelsen af Aarhus Mødet i dette Tidskrift; thi der ere begge disse Hingster omtalte og beskrevne, eftersom de henholdsvis fik 3die og 1ste Præmie. At Drastrup-Hingsten er gaaet saa langt tilbage i Rækkefølgen, skyldes aabenbart det, at dens Bevægelse paa Grund af Bagkodernes nuværende Tilstand ikke længere kan kaldes let og kraftig, men snarere kort og trippende.

Det er allerede sagt, at Klassen „Heste af Landrace til Ride- eller lettere Trækbrug“ ganste svarer til de naturlige Krav i et Land som vort, hvor megen Jord er for let til at føde svære Heste (og heller ikke trænger til dem), og det er ligeledes udhævet, at det for Rytteriets Skyld nok kan forsvares, at tillægge denne Klasse lidt større Vægt ved Fordelingen af Prisløn, end der egentlig tilkommer den efter Forholdstallet; og endelig er det ogsaa sagt, at der ved at af-

grænse Klassen til Heste af Landrace er gjort, hvad der fra Ordningens Side kan gøres, for at holde de Heste borte, hvis Lethed kun hidrører fra Krydsning. Men desværre er denne Skuets saa tids- og hensigtsfærende Ordning slet ikke blevet fulgt; thi det er ikke alene Udstillerne, men ogsaa Dommerudvalget, som have misforstaaet Planen saaledes, at om man end strækker Begrebet Landrace saa langt, som det er muligt, og derunder optager alt, hvad der blot staaer nærmere ved Landracen end ved nogen anden Race, saa bliver der dog mindst 17 Individer (af 52) tilbage, som selve Udstillerne have betegnet som fremmed Race, og som derfor ubetinget burde have været overførte til Klassen „forædlede Heste“; og af de uddelte Præmier er ikke alene 1ste og 5te Præmie for ældre Hingster af tvivlsom Berettigelse, men 4de, 6te og 8de Præmie ligge aldeles utvivlsomt udenfor Klassen*). Hvor vidt man i saa Henseende har troet at kunne gaae, skjønnes bedst af 4de Præmie for ældre Hingster, som er givet til en for saa Nar siden fra Frederiksborg Stutteri udsat Stodhingst; det er aabenbart, at der kunde rejse sig Spørgsmaal om, hvorvidt denne Hingst skulde kaldes helt adelig eller blot forædlet, men om andet burde der rigtignok heller ikke kunne være Tvivl. Denne Misforstaaelse af Planen er imidlertid kun en af de mange uheldige Følger af, at der ved vore Dyrskuer savnes ikke blot fagmæssig Ledelse, men ogsaa en saadan Forening af de enkelte Dommerudvalg til en Enhed, at dels det maatte vigtigste af Dommernes Hverv, nemlig de udstillede Dyrs Indordning under de planmæssige Delinger, undrages Tilfældighedens Herredømme, og dels en offentlig, af Grunde støttet, Dom over Skuet saavel i sin Helhed som i sine Enkeltheder, forelagdes Forsamlingen i Lighed med, hvad man forlangst har erkjendt for at være nød-

*) Uden at turde paastaa det, troer jeg dog at vide, at den uklare Opfattelse af Klassernes Grænser fra først af er udgaaet fra de lokale Hingstskuer.

vendigt paa et mindre omfattende og mindre vanskeligt Omraade, nemlig Maskinernes.

Det er noksom kjendt fra tidligere Skuer, at de lette Heste altid ere disses svageste Side; og naar man dennegang har gjennemgaaet Kæfferne, og søgt at gjøre sig det forstaaeligt, hvad der egentlig har været den ledende Tanke under alle disse mange og mangeflags Sammenblandinger, da er det en meget nedtrykkende Overbevisning, man stedse mere kommer til, at Aulen paa mange Steder staaer saa lavt her i Landet, at selv de Midler, der skulde fremme den, snarere virke til nderligere at forværre den. Den Forverling af Tillægsdyret med Brugsdyret, som allevegne gjør sig gjældende, hvor Grundsætningerne for Aulen kun klinge for Dret eller paa Tungen, uden at kunne naae Erkjendelsen, fordi de nødvendige Forkundskaber savnes, drives især for de lette Hestes Vedkommende til sine nderste Grænser; det er ogsaa kun ved at mindes denne Forverling, at man kan finde Nøglen til det ellers saa gaadefulde i det Fortriu, der baade ved Dommerudvalgets Kjendelser (saavel ved stedlige som Centralstuer) og ved Privates og Aktieforeningers Indkjøb gives de Dyr, hos hvilke Bastardmarkedet er mest iøjnefaldende.

Det er især i denne Klasse, at den stærke Higen efter Slægtskab med Frederiksborgracen røber sig; men det er ikke nødvendigt at føje til, at disse Slægtskabskrav ikke grunde sig paa Arv af de Bygningstræk, der, som Rigevægt i Holdning eller den smukke Halsform, gave Frederiksborgracen sit ejendommelige Værd; det er kun Forstyrrelsen af Bygningens Enhedspræg, som er blevet tilbage. De fleste prislønnede Dyr falde ind under denne Blanding, om end i forskjellig Grad. Den unge Hingst, som fik 1ste Præmie, Kat. Nr. 530, hører til Constantin-Afkommet og har saamme Bygning af Baglemmet som de andre af denne Familie, der ere opførte mellem de svære Heste. — Den anden Præmie for unge Hingster tildeltes Kat. Nr. 468, som af Udstilleren meget rigtig er opført som Halvblodshest; den er nemlig efter den arabiske Hingst Abu-

Gosch af en jydsk Hoppe, og faaer særlig Interesse derved, at man har lovet sig gode Remonter af denne Hingsts Blandingsaffom; det kan imidlertid ikke være fra denne Side, at den har vundet Dommernes Bifald, thi ved sin meget lave Manke og lange Krop staaer den udenfor Rideslagset, og selv blot som Brugsdyr til let Kjørsel staaer den arabiske Blanding tilbage for den engelske. — Den første Præmie for ældre Hingster er tildelt Hingsten Odin, Kat. Nr. 433, i hvilken Yorkshirer-Frederiksborg- og Vandblod ere sammenblandede; den har ogsaa et meget uensartet ligesom sammenstykket Præg, og gjengiver nærmest den Rarehesteform, som i sin Tid gjorde Yorkshirerhingsterne saa søgte. Denne Hingst skylder saaledes Yorkshireracen sin lange Skulder og sit lige Krøds, hvorved Kroppen bliver langstrakt uden at ophøre med at være sluttet, fremdeles sine grove Ben og sin Rejsning, men paa den anden Side er det ogsaa af denne Kilde, at det flauue Hoved og den svage Laarbygning maa udledes. Denne Hingsts Fader, Bay-Beckingham, er i det Hele taget et godt Exempel paa, hvorledes der ofte gives de største Præmier til de Hingster, som meddele deres Afkom blændende Former og Egenstaber paa de solides Beføstning; thi Bay-Beckingham udmærkede sig ved sin mægtige Forpart, sin dybe Skulder og knejsende Holdning, men den var bagtil smal og tynd, og især manglede Laarene baade Dybde og Fylde; den meddelte derfor ogsaa gjerne sit Blandingsaffom en mere stadselig Holdning, men den Trækraft, som den jydsk Hoppe gjemmer i sine kjødfulde Laar, led samtidig en meget stor Indskrænkning. Og nu kaste man Blikket ikke alene paa Hingsten Odin, men ogsaa paa en anden Præmiehingst, den unge Hingst fra Sem, Kat. Nr. 476*), som ligeledes er af Bay-Beckingham's Blod (paa mødrene Side) og

*) Ovennævnte unge Præmiehingst, Nr. 476, er iøvrigt paa fædrene Side ligeledes af Yorkshirerblod; Faderen var den Ultruphingst (efter Actio), som ved Landmandsmødet i Horsens fik første Præmie og Sølvmedaille, hvilket gav Aulekning til bestige Indsigelser.

man skal skjønne, hvor let det er at indpode en saadan Svag-
hed, som rammer Dyrets Arbejdsdygtighed paa det dybeste, og
hvor konstant dette Slags Arv fra de mest inkonstante Blan-
dingslags kan være.

Den tredie Klasse, „forædlede Heste“, frembød ikke stor
Interesse, og var ogsaa kun tilstede i ringe Tal, da de fleste
af de Individer, som her havde deres Plads, vare blevne op-
tagne af foregaaende Deling. Opmærksomheden var mest hen-
vendt paa de arabiske Hingster, af hvilke den 4-aarige røde,
Kat. Nr. 550, som fik 1ste Præmie i anden Gruppe, unægte-
lig ogsaa ved sin sluttede Form, gode Skulderleje, fyl-
dige Lænd, lige Kryds og velbøjede Haseled, maatte antages at
egne sig til med Landhopper at frembringe Heste af Ridepræg.
Dette kan derimod ikke siges om den 6-aarige, graa, arabiske
Hingst (Kat. Nr. 547), som fik 1ste Pris mellem de ældre
Hingster; thi den er ikke blot noget for høj af Ben og lang
af Krop, hvilket har mindre Betydning ved dens Anvendelse til
Avl, men den har tillige en flad og smal Lænd, en kort Skul-
der og en tykstrubet, halvtomvendt Hals, altsaa væsentlige Brist
netop i de Bygningstræk, i hvilke det gjælder at paatrykke Af-
kommet Præg nok for at gjøre dem til Ridedyr. — Blandt
de øvrige saaes en Trakehner-Hingst, der just ikke skulde vække
store Forestillinger om dette Stutteries Frembringelser, samt
en ganske almindelig $\frac{3}{4}$ blods Hingst, som fik 3die Præmie.
Den fra tidligere Landmandsmøder saa vel kjendte Halvblods-
araber, Bezir, der ogsaa er beskrevet af Tidskriftets Anmelder
fra Aarhus-Mødet, vedligeholdte sin Plads i Publikums Yndest;
det kan heller ikke nægtes, at den er en anbefaling for sin
Fader, om der end ikke kan tillægges den som Halvblodsdyr
noget egentligt Værd for Avlen.

For at give et tro Billede af Dyrskuet staaer endnu til-
bage at gjennemgaa Udstillingen af Faar og Svin, men jeg
maa beklage, at jeg hverken har haft Tid eller Lejlighed til at

udstrække mine Undersøgelser til denne Del af Skuet saaledes, at jeg kan have en grundet Mening om den. Det Indtryk, man modtog af Faarene som blot Tilskuere, uden den omstændeligere Prøvelse af Uld og Bygning, der dog er nødvendig for en virkelig Erkjendelse af Dyrenes Værdi for Avlen, var ganske sikkert gunstigt, og syntes at vise, at Landbruget i denne Henseende som ogsaa for Svinenes Vedkommende er slaet ind paa den rette Vej. Det afgjorte Fortrin, vore Landmænd have givet de languldede Faar fremfor det kortuldede Southdowns, staaer aabenbart i Samklang med disse Racers virkelige Betydning for Faareavlen. Men det er ikke blot med Hensyn til denne Del af Skuet, men ogsaa for den, som jeg i de foregaaende Blade udførligere har gennemgaaet, at jeg endnu til Slutning maa bede Læseren have i Minde, at det kun er som blot og bar privat Tilskuere, at jeg har kunnet anstille mine Undersøgelser, og at det derfor vilde være ubilligt, at gjøre de samme Fordringer om udtømmende Behandling til denne min simple Anmeldelse, som andetsteds med Rette kan stilles til Fagmændenes Beretninger, eftersom disse altid have en udvidet og lettet Adgang til omstændelig Prøvelse, og raade over en flersidig Hjælp, som her desvære ganske savnes.

Bed Landmødets Dyreskue blev der af Fotograf J. Hassel, Vesterbrogade Nr. 41, taget en Del i det Hele taget vellykkede Fotografier af de udstillede Dyr, nemlig af følgende Katalognummere: Hingster Nr. 433, 445, 449, 454, 456, 476, 506, 513, 518 og 547; Hopper Nr. 482 og 542; Tyre Nr. 11, 62, 273, 362, 391 og 773; Køer Nr. 782; Kvier Nr. 151 og 218; Stude Nr. 740, 741, 746, 751, 754, 756, 760, 761 og 762.

Red.